Ілюстрована Шевченківська Бібліотека

№ 20.

ТАРАСОВА НІЧ.
ІВАН ПІДКОВА. ПЕРЕБЕНДЯ.

З 2 малюнками і портретом.

Накладом „Канадийского Фармера“

[illegible] MAIN STREET, WINNIPEG, CANADA

Ілюстрована Шевченківська Бібліотека
№ 20.

ТАРАСОВА НІЧ.
ІВАН ПІДКОВА. ПЕРЕБЕНДЯ.

З 2 малюнками і портретом.

Накладом „Канадийского Фармера“
[illegible] MAIN STREET, WINNIPEG. CANADA

Т. Шевченко

Тарасова ніч.

(П. І. Мартосу).

На розпутті кобзар сидить
Та на кобзі грає;
Кругом хлопці та дівчата —
Як мак процьвітає,
Грає кобзар, виспівує,
Вимовля словами,
Як Москалі, Орда, Ляхи
Бились з козаками;
Як збиралась громадонька
В неділеньку в ранці;
Як ховали козаченьк
В зеленім байраці.
Грає кобзар, виспівує,
Аж лихо сьмієть ся:

»Була колись Гетьманщина,
Та вже не вернеть ся;
Було колись панували,
Та більше не будем..
Тії слави козацької
По вік не забудем!
Україно, Україно!
Ненько моя, ненько!
Як згадаю тебе, краю,
Завяне серденько!
Де поділось козачество,
Червоні жупани?
Де поділась доля, воля,
Бунчуки, гетьмани?
Де поділось? Ізгоріло!
А чи затопило
Синє море твої гори
Високі могили?

Мовчать гори, грає море,
Могили сумують,
А над дітьми козацькими
Поганці панують!
Грай-же море! Мовчіть гори!
Гуляй, буйний, полем!
Плачте, діти козацькії!
Така ваша доля!

»Встає хмара з-за Лиману,
А другая з поля:
Зажурилась Україна —
Така її доля!
Зажурилась, заплакала,
Як мала дитина.
Ніхто її не ратує,
Козачество гине,
Гине слава, батьківщина;
Немає де дітись;
Виростають нехрещені
Козацькії діти,
Кохають ся невінчані,
Без попа ховають;
Запродана Жидам віра,
В церкву не пускають!
Як та галич поле криє.
Ляхи, уніяти
Налітають, нема кому
Порадоньки дати.
Обізвав ся Наливайко!
Не стало кравчину!
Обізвавсь козак Павлюга —
За нею полинув.
Обізвавсь Тарас Трясило
Гіркими сльозами:
—»Бідна моя Україно,
Стоптана Ляхами!«
Обізвавсь Тарас Трясило
Віру ратувати,
Обізвав ся орел сизий,

Та й дав Ляхам знати!
Обізвав ся пан Трясило:
—»А годі журить ся!
А ходім лиш, пани-брати,
З Поляками бить ся!«

Вже три дні, не три ночи
Беть ся пан Трясило;
Од Лимана до Трубайла
Трупом поле крилось.
І знеміг ся козаченько,
Тяжко зажурив ся,
А поганий Конецьпольський
Дуже звеселив ся;
Зібрав шляхту всю до купи,
Та й ну частувати.
Зібрав Тарас козаченьків
Поради прохати:
—»Отамани, товариші,
Брати мої, діти!
Дайте мені порадоньку:
Що будем робити?
Бенькетують вражі Ляхи,
Наше безголовя.«
—»Нехай собі бенькетують,
Нехай на здоровя!
Нехай кляті бенкетують,
Поки сонце зайде,
А ніч-мати дасть пораду:
Козак Ляха знайде.«

»Лягло сонце за горою,
Зірки засияли,
А козаки, як та хмара,
Ляхів обступали.
Як став місяць серед неба,
Ревнула гармата;
Прокинулись Ляшки-панки —
Нікуди втікати!

Прокинулись Ляшки-панки
Та й не повставали:
Зійшло сонце, Ляшки - панки
Покотом лежали.

»Червоною гадюкою
Несе Альта вісти,
Щоб летіли крюки з поля
Ляшків-панків їсти.
Налетіли чорні крюки
Вельможних будити;
Зібрало ся козачество
Богу помолитись.
Закрякали чорні крюки
Виймаючи очи;
Заспівали козаченьки
Пісню тії ночи,
Тії ночи кровавої,
Що славою стала
Тарасови, козачеству,
Ляхів що приспала.

»Над річкою, в чистім полї
Могила чорніє;
Де кров текла козацькая,
Трава зеленіє.
Сидить ворон на могилї,
Та з голоду кряче...
Згада козак Гетьманщину,
Згада, та й заплаче.«

Умовк кобзар сумуючи:
Щось руки не грають;
Кругом хлопцї та дівчата
Слїзоньки втирають.

Сидить ворон на могилі...

Пішов кобзар по улиці,
З журби як заграє!
Кругом хлопці навприсядки,
А він вимовляє:

»Нехай буде отакечки!
Сидіть, діти, у запічку,
А я з журби та до шинку,
А там найду свою жінку,
Найду жінку, почастую,
З вороженьків покепкую.«

(1838)
Петербург.

Іван Підкова.

(В. І. Штернбергу).

I.

Було колись — в Україні
Ревіли гармати;
Було колись — Запорожці
Вміли панувати!
Панували, добували
І славу, і волю, —
Минуло ся, остали ся
Могили по полю!
Високії ті могили,
Де лягло спочити
Козацькеє біле тіло,
В китайку повите.
Високії ті могили
Чорніють, як гори,
Та про волю нишком в полі
З вітрами говорять.
Сьвідок слави, дідівщини
З вітром розмовляє,

А внук косу несе в росу,
За ними співає.

Було колись — в Україні
Лихо танцювало,
Журба в шинку мед, горівку
Повставцем кружала.
Було колись добре жити
На тій Україні...
А згадаймо! може серце
Хоч трохи спочине.

II.

Чорна хмара з-за Лиману
Небо, сонце криє;
Синє море зьвірюкою
То стогне, то виє,
Дніпра гірло затопило
»А ну-те, хлопята,
На байдаки! Море грає, —
Ходім погуляти!«

Висипали Запорожці, —
Лиман човни вкрили.
»Грай же, море«! — заспівали,
Запінились филї.
Кругом филї, як ті гори:
Ні землї, нї неба,
Серце млїє, а козакам
Того тільки й треба.
Пливуть собі та співають;
Рибалка літає,
А попереду отаман
Веде, куди знає.
Похожає вздовж байдака,
Гасне люлька в роті;
Поглядає сюди-туди —

Де то будь роботі?
Закрутивши чорні уси,
За ухо чуприну,
Підняв шапку — човни стали.
»Нехай ворог гине!
Не в Синопу, отамани
Панове - молодці,
А у Царград, до султана
Поідемо в гості!«
—»Добре, батьку отамане«!
Кругом заревіло.
»Спасибі вам«!
Надів шапку .
Знову закипіло
Синє море; Вздовж байдака
Знову похожає
Пан отаман, та на хвилю
Мовчки поглядає.

(1839)
Петербург.

——о—о——

Перебендя.

(Е. П. Гребінці).

Перебендя старий, сліпий --
Хто його не знає?
Він усюди вештаєть ся
Та на кобзі грає.
А хто грає, того знають
І дякують люди:
Він їм тугу розганяє,
Хоть сам сьвітом нудить.
По під тинню сіромаха
І днює й ночує;
Нема йому в сьвіті хати,

Тихко-тихко заспіває...

Недоля жартує
Над старою головою,
А йому байдуже!
Сяде собі, заспіває:
»Ой не шуми, луже!«
Заспіває, та й згадає,
Що він сиротина,
Пожурить ся, посумує,
Сидячи під тином.

Оттакий-то Перебендя,
Старий та химерний!
Заспіває про »Чалого«,
На »Горлицю« зверне;
З дівчатами на вигоні
»Гриця« та »веснянку«,
А у шинку з парубками
»Сербина«, »Шинварку«;
З жонатими на бенкеті
(Де свекруха злая)
Про тополю, лиху долю,
А потім, »У гаю.«
На базарі про »Лазаря,«
Або, щоб те знали,
Тяжко-важко заспіває,
Як Січ руйнували.
Оттакий-то Перебендя,
Старий та химерний:
Заспіває засьмієть ся,
А на сльози зверне.

Вітер віє, повіває,
По полю гуляє,—
На могилі кобзар сидить
Та на кобзі грає.
Кругом його степ, як море
Широке, синіє;
За могилою могила,
А там — тільки мріє.
Сивий ус, стару чуприну
Вітер розвіває;

То приляже та послуха,
Як кобзар співає,
Як серце сьміеть ся, сліпі очи плачуть...
Послуха, повіе...
Старий заховавсь
В степу на могилї, щоб нїхто не бачив,
Щоб вітер по полю слова розмахав,
Щоб люди не чули, — бо то Боже слово,
То серце по волї з Богом розмовля,
То серце щебече Господнюю славу,
А думка край сьвіта на хмарі гуля.
Орлом сизокрилим лїтае, ширяе,
Аж небо блакитне широкими бє;
Спочине на сонці, його запитае:
Де воно ночуе? як воно встае?
Послухае моря, що воно говорить;
Спита чорну гору: чого ти нїма?
І знову на небо, бо на землї горе,
Бо на їй, широкій, куточка нема
Тому, хто все знае, тому, хто все чуе:
Що море говорить, де сонце ночуе;
Його на сїм сьвітї нїхто не прийма!
Один він між ними, як сонце високе,
Його знають люди, бо носить земля.
А як-би почули, що він одинокий
Співа на могилї, з морем розмовля,
На Божее слово вони-б насьміялись,
Дурним би назвали, од себе-б прогнали.
»Нехай понад морем,« сказали-б, »гуля!«

Добре еси, мій кобзарю,
Добре, батьку, робиш,
Що співати-розмовляти
На могилу ходиш!
Ходи собі мій голубе,
Поки не заснуло
Твое серце, та виспівуй,
Щоб люди не чули!
А щоб тебе не цурались,

Потурай їм, брате!
»Скачи, враже, як пан каже:
На те він багатий.«
Оттакий-то Перебендя,
Старий та химерний!
Заспіває весільної,
А на сльози зверне.

1839)
Петербург.

——о—о——

